

MUHASEBE HİLELERİ ve DENETİM SÜRECİNDE MUHASEBE HİLELERİNİN TESPİTİNE YÖNELİK BELİRTİLER

Tuğrul CEYLAN(*)

1 - GİRİŞ

1990'lı yılların başında Türkiye'de yaşanmaya başlayan banka krizleri sonrasında 2000'li yılların başında Amerika Birleşik Devletlerinde başlayan ancak tüm dünyayı etkileyen dünyanın köklü büyük şirketlerinde yaşanan arda arda iflaslar, bu şirketlerin mali tabloları üzerinde gerek yasal (vergi, ticaret vs) gerekse çeşitli standartlara (muhasabe vs) aykırı bir takım işlemler diğer ifadeyle muhasabe hileleri ve usulsüzlükler yapılarak mali tabloların olması gerekenden daha iyi gösterilip, bir takım kişi ya da gruplara çıkar sağlandığını ortaya çıkarmıştır. Yaşanan bu iflas olayları ve dünyada 2000'li yıllar boyunca süregelen ve hali hazırda da bugün devam eden kriz ortamı şirketlerin mali tabloları üzerinde yasa ve standartlara aykırı olarak bir takım düzenlemeler yapıp yapılmadığı merakını uyandırmakta ve şirketlerin faaliyetlerinden çıkarları olan grupların şirketlere karşı tereddütlerle yaklaşmalarına sebep olmaktadır. Bu çalışmamızda Muhasebe Hilesi kavramını kısaca tanımlayıp, muhasabe hilesi yapmanın amaçları, kimler tarafından yapıldığı, muhasabe hilelerinin çeşitleri ve bu hileleri ortaya çıkarma yollarından bahsettikten sonra son olarak muhasabe hilelerinin belirtilerine kısaca değinmeye çalışacağız.

2- MUHASEBE HİLESİ KAVRAMI

2.1- Muhasebe Hilesi Nedir?

Hile kavramı hiçbir yasal düzenlemede net olarak tanımlanmamış ancak hileli işlemlerden bahsedilmiştir. Genel bir tanım olarak hile; *"Biri ya da birilerini aldatmak amacıyla yapılan oyun, düzen."* olarak tanımlanabilir. Muhasebe hilesi kavramı da hile kavramı gibi çeşitli yasal düzenlemelerde yer almakla birlikte tanım sadece, Sermaye Piyasası Kurulunun tebliğinde *"Hile ve usulsüzlük; işletme yö-*

(*) Vergi Müfettişi

netimindekiler ile yönetimden sorumlu kişilerin, işletme çalışanlarının veya üçüncü şahısların kasıtlı olarak adil veya yasal olmayan bir menfaat sağlamak amacıyla aldatma içeren davranışlarda bulunmalarını ifade eder.” şeklinde tanımlanmıştır. (Sermaye Piyasası Kurulu SERİ X: NO 22) Bu tanımın dışında yine muhasebe hilesi ile ilgili yapılan tanımlardan hareketle yapılabilecek ortak tanım da “Muhasebe Hilesi; İşletme kayıt, belge ve hesaplarının belli bir çıkar sağlamak ve başkalarını yanıltmak amacı ile gerçek durumu yansıtmayacak şekilde düzenlenmesi, tahrif edilmesi ve gizlenmesi.” şeklinde olacaktır. Muhasebe hileleri muhasebe kayıt ve belgeleri üzerinde yapılmakla birlikte karşılaşılan muhasebe hilelerinin genellikle muhasebeye temel belgeler üzerinde yapıldığı ve bu yanıltıcı belgelere bağlı olarak yapılan kayıt ve/veya kayıtlara dayanan mali tabloların da gerçeği yansıtmayan kayıt ve tablolar olarak karşımıza çıktığı görülmektedir.

2.2- Muhasebe Hilelerinin Kategorize Edilmesi:

Muhasebe hilesi kavramının kategorize edilmesi (ayrıştırılması, çeşitlendirilmesi) ile ilgili kesin bir ayırım bulunmamakla birlikte Muhasebe hile ve usulsüzlükleri tanımının yapıldığı SPK tebliğinde hile ve usulsüzlükler ikiye ayrılmış olup, bunlar;

- a) Varlıkların kötüye kullanılması,
- b) Hileli finansal raporlama, şeklindedir.

Gerek varlıkların kötüye kullanılması gerekse hileli finansal raporlama sonucunda elde edilmesi hedeflenen sonuç, işletmeye taraf olanlara, işletmenin varlıklarının, gelirlerinin kısaca durumun olduğundan daha iyi gösterilmesi veya daha kötü gösterilmesidir. Bu ayırım dikkate alındığında muhasebe hile ve usulsüzlüklerini;

- a) İşletmeyi olduğundan iyi gösteren muhasebe hileleri,
- b) İşletmeyi olduğundan kötü gösteren muhasebe hileleri, olarak ayırabiliriz.

Yine muhasebe hilelerinin kategorize edilmesi ile ilgili bir diğer ayırmada muhasebe hile ve usulsüzlüklerinin kimler tarafından yapıldığından hareketle edinilebilir. Bu ayırım bir sonraki bölümde ayrı bir başlık halinde irdelenecek olmakla birlikte;

- a) İşletme Yönetici ve Sahipleri
- b) İşletme Çalışanları tarafından yapılan muhasebe hileleri olarak ayrıştırılabilir.

2.3- Muhasebe Hilesi Kimler Tarafından Yapılmaktadır?

Muhasebe hile ve usulsüzlüklerinin kimler tarafından yapıldığı SPK tebliğinde, “İşletme yönetiminin veya yönetimden sorumlu kişilerin bir veya birden fazlasının içinde yer aldığı hile ve usulsüzlükler, yönetim hile ve usulsüzlüğü”; sadece işletme çalışanlarının karıştığı hile ve usulsüzlükler ise “çalışan hile ve usulsüzlüğü” olarak tanımlanır. Her iki durumda da işletme dışındaki üçüncü şahıslarla gizli bir anlaşma içine girilmiş olunabilir.” Denilerek;

- a) Yönetim Hile ve Usulsüzlüğü,
- b) Çalışan Hile ve Usulsüzlüğü olarak tasniflenmiştir.

Çeşitli yazarlar SPK tebliğinde yer alan bu ikili ayırmadan hareketle; muhasebe hilelerini;

- a) İşletme sahip ve yöneticileri

- b) İşletme çalışanları tarafından yapılan muhasebe hileleri olarak ayırdıkları görülmüştür. Bu ayırma ek olarak bazı yazarlar büyük ölçekli şirketlerin yönetici ve sahiplerinin farklı kimseler olduğu gerçeğinden hareketle İşletme sahipleri ve yöneticilerini de ayırarak üçlü bir grup yapmaktadırlar.

2.4- Muhasebe Hilesi Yapmanın Amaçları Nelerdir?

Yazımızın başında 1990'lı yıllarda Türkiye'de başlayan bankacılık krizi ile 2000'li yılların başında ABD'de başlayan şirket iflaslarına kadar, muhasebe hilesi kavramı genel olarak vergi kaçırmak amacıyla şirketlerin karlarının düşük göstermek amacıyla yaptıkları işlemler olarak bilinmiştir. Ancak bu kriz ve iflaslar sonrası muhasebe hilelerinin vergi kaçırmaktan öte amaçlar için de uygulanabildiği gerçeği net olarak ortaya çıkmıştır.

Muhasebe Hile ve Usulsüzlerinde hedeflenen amaçları yazımızın önceki bölümlerinde yer alan hilelerin kimler tarafından yapıldığı ayırımından hareketle sıralamaya çalışmak daha yararlı olacaktır.

2.4.1- İşletme Sahip ve Yöneticilerinin Muhasebe Hilesi Yapmalarının Amaçları;

- Zimmetlerin gizlenmesi
- Ortakların birbirini yanıltma isteği
- Daha az kâr dağıtma isteği
- Yolsuzlukların gizlenmesi
- Hak edilmeyen teşviklerden yararlanma isteği
- Vergi kaçırma düşüncesi
- Fazla ikramiye alma
- Fazla vergi verme isteği
- Şirket görünüşünün olduğundan iyi gösterilmesi

2.4.2- İşletme Çalışanlarının Muhasebe Hilesi Yapmalarının Amaçları

- Zimmetlerin gizlenmesi
- Yolsuzlukların gizlenmesi
- Fazla ikramiye alma

olarak sıralayabiliriz. Her iki grupta ilgili muhasebe hilesi yapmanın amaçları daha da çoğaltılabilir ancak temel başlıkları bu şekilde sıralayabiliriz.

2.5- Muhasebe Hilesi Yapma Yöntemleri

Muhasebe hilelerinin yapılış yöntemlerini temelde altı kategoride sıralayabiliriz. Ancak bu sıralamaya geçmeden önce işletmelerin muhasebe hileleri dört şekilde yapıldığı görülmektedir. Bunlar;

- a) Önemli malî kayıtların, destekleyici belgelerin veya ticarî işlemlerin yanlış yapılması, değiştirilmesi ya da manipülasyonu
- b) Malî tabloların dayandığı olay, işlem, hesap ya da diğer önemli bilgilerin açıklanmaması ya da yanlış açıklanması
- c) İktisadî olay ve ticarî işlemleri ölçmek, tahakkuk ettirmek, raporlamak ve açıklamak için kullanılan muhasebe ilke, politika ve işlemlerinin yanlış uygulanması

d) Muhasebe ilke ve politikaları ile bunlara ilişkin malî rakamların yetersiz açıklanması ya da açıklanmaması şeklinde olup, bunların yapılmasında kullanılan yöntemler ise altı başlık halinde aşağıda açıklanmıştır. Bunlar,

1- Kasıtlı Olarak Yapılan Hatalar

Muhasebe hatalarının belirli bir amaçla yani kasıtlı olarak bilerek yapılması halinde işlemin hatadan ziyade muhasebe hilesi olarak tanımlanması gerekmektedir. Yapılan hatanın kasıtlı olup olmadığına karar vermek çok kolay olmamakla birlikte işletmenin büyüklüğü, yapısı faaliyet alanı baz alınarak; aşağıda unsurların varlığı halinde kastın varlığının kabul edilmesi gerekmektedir.

- Hatanın sık sık tekrarlanması,
- Olağanüstü durumlar dışındaki önemli düzensizlikler (Belgesiz satışların yıllık ciroya göre oldukça büyük bir oranda olması)
- Muhasebe içerisinde kayıtlarda yapılan hataların tespit edilmesi ancak başka bir hatalı kayıt ile örtülmesi,

2- Kayıt Dışı İşlemler

İşletmeler her türlü işlem ve kayıtları belgeye dayandırması gerekmektedir. Kayıt dışı işlem; bir takım işlemlerin belgesiz yapılması veya kanuni defterlere kaydedilmemesi şeklinde tanımlanabilir. Kayıt dışı işlemler genellikle vergi kaçırma amacıyla yapılan işlemlerdir. Belgesiz emtia alım ve satımı yapmak veya belgesiz hizmet ifası gerçekleştirmek vergi kaçırmakta kullanılan en bilinen yöntemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak kayıt dışı işlemler sadece vergi kaçırma amaçlı yapılmamakta şirket ortak, yönetici ve çalışanlarının haksız kazançlarını gizleme gibi sonuçlara da sebep olmaktadır.

3- Zamanından Önce veya Sonra Kayıt

İşletmelere çeşitli yasal düzenlemelerle yapmış oldukları iş ve işlemleri belirli sürelerde kayıt altına alma ve raporlamaları kurallaştırılmıştır. Temel kayıt zamanı Vergi Kanunlarında düzenlenmiş olup, farklı yasal düzenlemelerde de kayıt zamanları belirtilmiştir. İşletmeler yapmış oldukları iş ve işlemlere ilişkin kayıtları olması gerekenden önce veya sonra kayıtlara alarak yanlış bilgilendirme ve çıkar sağlamaya çalışabilmektedir.

4- Uydurma Adlara Hesap Açma

Uydurma adlara hesap açma yöntemi ile var olan iş ve işlemlerin olduğundan farklı gösterilmesi ya da olmayan işlemlerin varmış gibi gösterilmesi sağlanarak düzenlenecek mali tablolar olduğundan farklı hazırlanmasına sebep olunmaktadır. Yapılan bu uydurma hesaplar sonunda başta karlılık olmak üzere işletmeye ait göstergeler olduğundan farklı gösterilerek işletme faaliyetlerine taraf olanlara yanlış yanıltıcı bilgi verilmiş olacaktır. Uydurma adlara hesap açma yolu ile;

- Vergi kaçırma,
- Yolsuzlukları gizleme,
- Düşük kar oluşturma,
- Kayıt dışı yapılan işlemleri örtme, vs sonuçlar elde etmek amaçlanabilmektedir.

5- Belge Sahtekarlığı

Muhasebe hile yöntemlerinden en çok kullanılanı belge sahtekarlığı yöntemidir. Belge sahtekarlığı kavramı ile ilgili olarak aklımıza ilk olarak Vergi Usul Kanununda yer alan Sahte Ve Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Belge kavramı gelmektedir. Ancak vergi kanunlarında belirtilen ve zorunlu olarak düzenlenmesi gereken belgelerin yanı sıra işletmelerde kullanılan diğer belgelerde sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı olarak üretilip kullanıldığı da unutulmaması gereken bir gerçektir. Vergi Usul Kanunumuzda belge sahtekarlığında kullanılan iki belge türünden bahsetmekte olup, bunlar sahte belge ile muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belgedir. Aynı kanunda Sahte Belge *“Gerçek bir muamele ve ya durum olmadığı halde bunlar varmış gibi düzenlenen belge...”* şeklinde tanımlanırken, Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Belge ise *“Gerçek bir muamele veya duruma dayanmakla birlikte bu muamele veya durumu mahiyet veya miktar itibariyle gerçeğe aykırı şekilde yansıtan belge”* şeklinde tanımlanmıştır. Vergi Usul Kanunda yapılan bu tanımlar yine aynı kanunda belirtilen belgelerin sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı düzenlemesi ile ilgili yapılmış ve yasanın diğer bölümlerinde Sahte ve Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Belgenin düzenlenmesi, kullanılması, basılması gibi fiiller için ayrı ayrı hürriyeti bağlayıcı cezalar önerilmiştir. Vergi Usul Kanununda tanımlanan bu belgeler kullanılmasında temel amaç vergi kaçırmaktır. Ancak konumuz olan muhasebe hilesinde yine aynı tanıma uyan ancak Vergi Usul Kanunda yer almayan belgelerde sahte ve muhteviyat olarak yanıltıcılarının üretildiğini bilmemiz yararlı olacaktır. Belge sahtekarlığı ile en çok;

- Vergi kaçırmak,
- Zimmetlerin gizlenmesi,
- Yolsuzlukların gizlenmesi, vs sonuçlar elde etmek amaçlanmaktadır.

6- Bilançonun Maskelenmesi

İşletmelerin temel finansal tablosu olan bilançoların yanıltıcı bilgi vermek amacıyla olması gerekenden farklı düzenlenmesine bilançonun maskelenmesi denilir. Bilanço maskelenmesi olmasının gereken durumdan daha iyi bir bilanço ortaya çıkarılıyorsa güzelleştirilmesi, olması gerekenden daha kötü bir durum ortaya çıkarılıyorsa kötüleştirilmesi şeklinde iki türlü yapılabilir. Her iki yöntemle çeşitli amaçlara ulaşılabilir. Bilanço maskeleymesi ile en çok;

- Daha az kâr dağıtma isteği,
- Hak edilmeyen teşviklerden yararlanma isteği,
- Fazla ikramiye almak,
- Fazla vergi verme isteği,
- İşletmenin kamuoyunda imajını güçlendirmek,
- Vergi ödeyebilmek, vs sonuçlar elde etmek amaçlanmaktadır.

2.6- Muhasebe Hile Çeşitleri

Muhasebe hileleri çeşitlendirirken literatürde genellikle vergi kaçırma kaynaklı düşünüldüğü görülmektedir. Ancak muhasebe hilesinin vergi kaçırmaktan öte toplum açısından daha büyük zararları düşünüldüğünde, olaya çok daha geniş bakılması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Tarafımızca muhasebe hilelerinin çeşitlendirilmesinde SPK tebliğinde belirtilen *“hileli finansal raporlama ve varlıkların kötüye kullanılması”* ikili ayrımından hareket edilmesinin yararlı olacağı kanaati oluşmuştur.

2.6.1- Hileli Finansal Raporlama

Çalışmamızın önceki bölümlerinde muhasebe hilelerinin işletmeyi olduğundan daha iyi ve daha kötü göstermek üzere yapıldığından bahsetmiştik.

a) İşletmenin Durumunu Olduğundan Kötü Gösteren Muhasebe Hileleri:

Muhasebe hilelerinden, işletmenin durumunu olduğundan daha kötü gösteren hilelerin genellikle küçük işletmeler tarafından yapılmakta olup, temel amaçları vergi kaçırma ve daha az kar dağıtmak olduğu anlaşılmaktadır. Bu amaçla yapılan muhasebe hilelerinden bazıları şunlardır.

- Defterlerde gelir toplamını olduğundan eksik hesaplamak,
- Yapılan satışlar karşılığında belge düzenlememek, ya da düşük tutarlı düzenlemek,
- Düzenlenen belgeleri defterlere eksik tutarlarla kaydetmek,
- Cari döneme ilişkin geliri gelecek döneme kaydırmak,
- Paravan firma ya da şahıslar kullanarak hasılatı başkasına mal etmek,
- Satış hasılatını avans ya da teminat gibi kaydetmek,
- Bazı sabit kıymet satışlarını kiralama ya da bedelsiz kullanım gibi muhasebeleştirerek geliri gizlemek,
- Teminat maksadıyla verilen para ve menkul kıymetlere üçüncü kişilerce tahakkuk ettirilen faizleri kaydetmemek,
- Hasılat ya da ciro primi gibi dolaylı gelir unsurlarını kayıt dışı bırakmak,
- Döviz mevcudu ya da döviz üzerinden bir alacaktan doğan kur farklarını hesaplamamak ya da eksik hesaplamak,
- Taksitli satışlar ya da geç ödemeler dolayısıyla müşterilerden alınan vade farklarını kaydetmemek,
- İşletmelerin normal konusu dışında, mali sektörden elde ettiği arızı gelirleri yasal kayıtlar dışında tutmak,
- İşletmeye ait kaynakların ortaklar tarafından bedelsiz olarak kullanılması ya da gerçek işlemlerin bu şekilde gizlenmesini sağlamak.
- Defterlerin gider kısmı toplamını olduğundan fazla hesaplamak,
- Düzenlenen belgeleri muhasebe defterlerine fazla tutarlarla kaydetmek,
- Gelecek döneme ilişkin bir gideri cari döneme kaydırmak,
- Gerçek bir mal akımını yansıtmayan sahte gider ya da maliyet belgeleri (naylon fatura) temin ederek, bunları kullanmak,
- Gerçek bir alış belgesi üzerinde tahrifat yaparak, tutarını olduğundan fazla göstermek,
- Ticari bir ilişki ya da ortaklık ilişkisi içinde bulunduğu kişilere ait gider unsurlarını kendisine mal etmek,
- İşle ilgisi olmayan şahsi giderler ile yasaların kabul etmediği gider unsurlarını indirim konusu yapmak,
- Döviz üzerinden bir borçtan dolayı kur farklarını fazla hesaplamak,
- Yasal şartları oluşmadığı halde bazı alacakları şüpheli ya da değersiz alacak gibi dikkate almak,
- Amortisman tabi iktisadi kıymetlerin bedelini doğrudan gider yazmak ya da bunlara ilişkin amortismanları fazla hesaplamak,
- Alacak senetlerinin reeskont işlemleri sırasında yanlış hesaplamak suretiyle fazladan gider indirimine sebebiyet vermek,

- Üretilen ya da satın alınan değerlerin maliyet bedelinin yanlış hesaplanması suretiyle dönem giderlerinin yüksek belirlenmesi.
- Belgelere dayanmayan muhasebe kayıtları (hayali kayıt),
- Belgedeki miktar önüne ya da sonuna rakam eklemek yoluyla yapılan kayıtlar (tahrifatlı kayıt),
- Ortaklara ya da yakınlarla hayali avans kaydı yapılması,
- Yargı kararıyla alınan gelirlerin kaydedilmemesi,
- Muhatap tarafından düzenlenmesi mümkün olan gider pusulasının her konuda sıkça düzenlenmesi,
- Temsil ve ilzam giderlerinin olduğundan daha fazla gösterilmesi,

b) İşletmenin Durumunu Olduğundan İyi Gösteren Muhasebe Hileleri:

Muhasebe hilelerinden işletmenin olduğundan daha iyi gösterilmesine yönelik muhasebe hilelerinin ölççek olarak daha büyük işletmelerce yapıldığı görülmektedir. Bu hileler işletmeleri kötü gösteren hilelere nazaran daha yeni, daha güncel ve daha planlı olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bunlardan bazıları,

- Gerçekte olmayan müşteriler adına satış yapmak,
- Satış ve hizmet ifası gerçekleşmeden belgesini düzenleyerek kayıtlara almak,
- Sipariş olmadan satışın gerçekleştirilmesi,
- Koşullu satışlarda koşul beklenilmeden satışın kayıtlara alınması,
- Konsinye satışlarda konsinyeye yapılan teslimlerin satış olarak kayıtlara alınması,
- Erken gelir kaydetme (Sipariş alınır alınmaz satış geliri olarak kayıtlara alınması),
- Yüksek iskonto ve ödeme kolaylıkları ile gelecek dönemlere ait satışları öne çekme,
- Bu dönem tahakkuk eden giderlerin ilerleyen dönemlere aktarılması,
- İlişkili taraflara yapılan satışların artırılması,
- Çift taraflı yapılan satış yoluyla faaliyet hacmini artırma,
- Gelirleri bohçalamak (Faaliyet dışında yapılan tahsilatları gelir gibi kayıtlara almak)
- Olağandışı gelir ve karların olağan faaliyetler arasında gösterilmesi,
- Borçların erken ödenmesi yolu ile karın artırılması,
- Gelecek aylara ait gelirlerin bu döneme kaydedilerek karın artırılması,
- Borç ve giderlerin gizlenmesi,
- Yabancı kaynakların öz kaynak gibi kayıtlara alınması,
- Satış iade ve iskontoların kaydedilmemesi yada eksik kaydedilmesi,
- Düşük amortisman ayrılması,
- Karşılıkların olması gerekenden fazla yada eksik ayrılması,
- Şarta bağlı yükümlülüklerin gizlenmesi,
- İşletme durumu ile ilgili olumlu hissedilmesini sağlayacak açıklamaların yapılması,
- Dönem sonu stoklarının olduğundan yüksek değerlemesi (Karı yüksek gösterir)
- Gerçek olmayan ticari alacakların kaydedilmesi,
- Ticari alacaklar ile ilgili oluşan risklerle ilgili karşılık ayrılmaması veya eksik karşılık ayrılması,

2.6.2- Varlıkların Kötüye Kullanılması

Varlıkların kötüye kullanılması ile ilgili hileler genellikle işletme yönetici ve çalışanları tarafından

yapılan hileler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hilelerle büyük küçük tüm işletmelerde karşılaşılması mümkün olup, çalışanların ahlaki yapıları en belirgin etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan bazılarını;

- Yapılan para tahsilâtının kayıt altına alınmadan zimmete geçirilmesi,
- Kayıtlara alınmış paranın zimmete geçirilerek daha sonra zimmetin gizlenebilmesi için hileler yapılması,
- İşletmeye ait çekler üzerinde tahrifatlar yapılarak çıkar sağlamak amaçlı kullanılması,
- İşletme banka kayıtları ile oynanarak kazanç sağlanması,
- Sahte belgeler düzenleyerek çıkar sağlamak,
- Belgeler üzerinde tahrifat yapılarak çıkar sağlamak,
- Yapılmaması gereken veya önceden yapılmış ödemelerin yapılması,
- İşletmeye gerçekte olmayan borçlar oluşturularak lehte ödemenin sağlanması,
- Sahte satıcılar oluşturularak lehte ödeme sağlanması,
- Gerçek olmayan harcamalar oluşturularak lehte ödemenin sağlanması,
- Sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge kullanmak suretiyle gider kalemlerinin şişirilerek lehte ödemenin sağlanması,
- Yetkisiz veya uygun olmayan biçimde iskonto uygulanarak çıkar sağlanması, yarar sağlanması, olarak sıralayabiliriz.

3- MUHASEBE HİLELERİNİN BELİRTİLERİ

Çalışmamızın önceki bölümlerinde muhasebe hilesi kavramını açıklamaya çalıştık. Yaptığımız çalışmada anlaşıyor ki muhasebe hilesi kavramı insan zekası ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte sürekli artış gösteren sayısız bir kavramdır. Hal böyle olunca yapılan ya da gelecekte yapılacak muhasebe hilelerinin denetçiler tarafından denetim sırasında nasıl belirlenebileceği sorusu büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunu tam olarak çözülmesi de geçmişte yapılmış muhasebe hilelerinden edinilen birikimden bu hilelerin gerek kayıtlarda, gerekse finansal tablolarda çeşitli belirtiler verdiği anlaşılmıştır.

Her şeyden önce her bir muhasebe hilesi ayrı ayrı değerlendirilerek sebepleri ve sonuçları ile ilgili birçok şey kaleme alınabileceği gibi, denetim sırasında belirtileri de çeşitlendirilebilir. Ancak konunun çok genişleyip dağılması esastan hareketle sadece temel belirtilerden bahsedilerek sonuca varılması öğrenme açısından yararlı olacaktır. Çalışmamızın bu bölümünde işletme yönetici ve sahipleri tarafından yapılan ve işletmeyi olduğundan daha iyi ya da kötü gösteren hileli finansal rapor belirtileri ile yine işletme yönetici ve çalışanlarının gerçekleştirdiği varlıkların kötüye kullanılması şeklinde gerçekleşen hile ve usulsüzlüklerin belirtilerinden ayrı ayrı bahsetmeye çalışacağız. Ancak unutulmamalıdır ki işletmeyi kötü ya da iyi gösteren hileli finansal raporlama ile varlıkların kötüye kullanılması şeklinde oluşan muhasebe hile ve usulsüzlüklerinin belirtileri salt olmayıp her iki durum içinde geçerli olabilmektedir.

3.1- İşletme Sahip ve Yöneticileri tarafından Yapılan Muhasebe Hilelerinin Belirtileri

- Aynı endüstride yer alan firmalara nazaran daha hızlı büyüme ve olağan dışı karlılık,

- İşletme karlılığında yaşanan artışa rağmen nakit akışında yaşanan sıkıntılar,
- İlişkili taraflarla yapılan iş hacminin belirgin olarak artmış olması,
- Dönem sonlarında yapılan ya da artan olağandışı işlem ve kayıtlar,
- Alacakların tahsilinde yaşanan güçlükler,
- Olağan müşteriler dışında bilinmeyen kuruluşlara büyük tutarlı satışlar yapmak
- İşletme merkez ve şubelerinde olağandışı satış artışları,
- Büyük pazar kayıpları yaşanması,
- Uzun vadeli ticarî alacakların artması,
- Çok yüksek iskonto ve indirimler yapılmış olması
- Çok sık nakit açıklarının verilmesi,
- Takdire ya da belirsizliklere bağlı varlık, borç, gelir veya gider tahminlerinin olması,
- Sektöre göre satışlarda iadenin olmaması ve garanti giderlerinin varlığı,
- İşletmenin sektörde yaşanan olumsuzluklara rağmen ticari borçların azalması,
- Ticarî borçlarda artış olmadan stokların artması,
- Gelir ve maliyetlerin dönemler arasında orantılı olarak değişmemesi,
- Giderlerin gelirlerden daha hızlı artması,
- Vergi cennetleri olarak adlandırılan yerlerde banka hesapları ve şubeler açmak
- Stokta kalma süresinin olağandışı artması,
- Aynı endüstride ve ölçekte olan diğer şirketlere göre şüpheli alacaklar ve stok değer düşüklüğü karşılıklarının çok az ya da çok farklı olması,
- Dönem sonu stokların yüksek olması,
- İşletme hakkında açılmış önemli davalar veya incelemeler.
- Aşırı derecede karmaşık işletme yapısı,
- Kamu kurumları ile yaşanan sorunlar,
- Çok sayıda banka ile çalışma

3.2- İşletme Çalışan ve Yöneticilerinin Varlıkların Kötüye Kullanılması İle İlgili Yaptıkları Muhasebe Hilelerinin Belirtileri

- Düşük satış gelirleri
- Kar oranlarında düşüşler,
- Ödemelere ilişkin müşteri şikâyetleri,
- Ticari alacakların tahsilat süresinin uzaması,
- Çalışma saatleri dışında çalışmaya devam eden personel,
- Banka hesaplarında olağandışı ya da açıklanması güç çekilmeler,
- Şirket kayıtları ile banka kayıtları arasında olağandışı farklılıklar,
- İşletme personelinin yaşantısında hızlı değişim,
- Yetki sınırının altında yapılan alımlarda yaşanan artış.
- Geçerli mazereti olmadan izin kullanmayan çalışan, olarak sıralanabilir.

4- SONUÇ

Globalleşen dünyada artık birçok işletme hisselerini borsada kote ettirmektedir. Bu durum şirket

faaliyetleri ve bu faaliyetlerin özeti olan mali tablolardan faydalanan kişi ve grup sayısını artırmıştır. Ancak bu durum aynı zamanda işletmenin faaliyetlerinden öte yapılacak muhasebe hileleri ile kazanç ve yarar sağlama imkanlarını da artırmıştır. Çalışmamızda muhasebe hilelerine kısaca değinerek muhasebe hilelerinin belirtilerinden bahsetmeye çalıştık. Ülkemizde 1990'lı yılların sonunda yaşanan banka krizleri ile ABD'de ve müteakiben dünyada 2000'li yılların başında yaşanan şirket iflasları muhasebe hilelerinin toplumun tüm birimlerini ilgilendirdiği, küçük bir gruba yarar sağlarken toplumun diğer gruplarına büyük zararlar verdiği ortaya net olarak çıkmıştır. Bu sebeple gerek kamu denetçilerinin(vergi vs.) gerekse şirketlerin kendi iç denetçilerinin denetimleri sırasında tüm ihtimalleri göz önünde bulundurması ve kendilerini sürekli güncel tutmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akarca Akif, Şafak Mekmet Dr – Makale – “Muhasebe Hileleri ve Muhasebede Manipilasyon ve Vergi Cezaları” – www.dunya.com
- Alptürk Ercan – Makale – “Bilanço Oyunları ve Muhasebe Hileleri” – www.xing.com
- Bayraktar Ahmet – Yüksek Lisans Tezi – Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı – 2007 “Türkiye’de Muhasebe Hileleri Tarihi”
- Erol Mikail Yrd. Doç. Dr. – Makale - “İşletmelerde Yaşanan Yolsuzluklara (Hata Ve Hileler) Karşı Denetinden Beklentiler” – Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi,
- Gürsoy Hakan – Makale – “Muhasebe Hilesi” – Yaklaşım, Sayı 203
- Irmak, Kurnaz, Çağlayan ve Bal – “Muhasebenin Genel Esasları, Muhasebe Hata ve Hileleri İle Bunları Tespit Yöntemleri ve Hesapların Denetimi” – Vergi Denetmenleri Derneği – Ankara 2002
- Kandemir Canol - Doktora Tezi - Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı - 2010 “Muhasebe Hilelerinin Ortaya Çıkarılmasında Ve Önlenmesinde Bağımsız Denetimin Rolü Ve Bağımsız Denetçinin Sorumluluğu”
- Kaval Hasan – “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) Uygulama Örnekleri İle Muhasebe Denetimi” – Gazi Kitabevi – Üçüncü Baskı-Kasım 2008
- Maliye Hesap Uzmanları Derneği – “Denetim İlke ve Esasları 1-2” - Dördüncü Baskı – Nisan 2011
- Özkan Gülşen, Nas Tevfik – Makale – “Muhasebe Hilesi ve Meslek Mensuplarının Sorumluluğu” – Vergi Dünyası, Sayı 335
- Söyler Halil – Makale - “İşletme Yönetimleri Tarafından Yapılan Hileler” – www.alomaliye.com
- Şeker Sakıp – Makale – “Muhasebe Hilesi Üzerine” – Yaklaşım Sayı 196
- www.belgeler.com – “Yaygın Muhasebe Hata ve Hileleri Nelerdir?”
- www.malibulusma.org – “Mali Tablolarda Muhasebe Hileleri”